

**Komunālo notekūdeņu
novadīšana un
notekūdeņu dūņu izvietošana
Latvijā**



2008

Saturs

1. Vispārīgā informācija.....	3
2. Notekūdeņu savākšana (kanalizācijas sistēmas).....	5
3. Notekūdeņu attīrīšana.....	6
4. Notekūdeņu dūņas.....	8
5. Investīcijas.....	12

1. Vispārīgā informācija

2004.gada 1.maijā Latvija iestājās Eiropas Savienībā (ES). Līdz ar to Latvijai kļuva saistošas ES direktīvas, tai skaitā arī *Padomes 1991. gada 21. maija Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu* (turpmāk tekstā – Direktīva)¹. Šīs Direktīvas prasības ir pārņemtas Ministru kabineta 2002.gada 22.janvāra noteikumos Nr. 34 „*Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī*”.

Direktīva izvirza prasību noteiktos termiņos nodrošināt apdzīvoto vietu komunālo notekūdeņu savākšanu un atbilstošu attīrīšanu, kā arī iesniegt regulārus ziņojumus Eiropas Komisijai (EK) par Direktīvas prasību izpildi. Šogad Vides ministrija ir izstrādājusi un Ministru kabinets savā 2008.gada 16.septembra sēdē ir pieņēmis zināšanai Informatīvo ziņojumu par Eiropas Savienības līgumu, regulu un direktīvu noteiktām saistībām vides jomā un to izpildes termiņiem, kurā ir sniegta informācija arī par Direktīvas 91/271/EEK ieviešanas gaitu.

Minētās Direktīvas prasību izpildei Latvija ir izstrādājusi Direktīvas ieviešanas plānu, saskaņā ar kuru prasības pilnībā ir jāievieš līdz 2015.gada beigām.

Tā kā upju, ezeru un Baltijas jūras eitrofikācija² ir viena no prioritārajām vides problēmām, visa Latvijas teritorija ir noteikta kā īpaši jutīga teritorija, uz kuru attiecas paaugstinātās prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai.

Latvijā noteiktas 88 aglomerācijas (apdzīvotas vietas ar pietiekoši lielu iedzīvotāju skaitu un ekonomisko aktivitāti, kas Direktīvas izpratnē ir vides pārvaldības pamatvienības komunālo notekūdeņu jomā un uz kurām ir attiecināmas Direktīvas prasības ar mērķi samazināt aglomerācijas notekūdeņu rādīto kopējo slodzi). Izmantojot ikgadējos statistikas datus par apdzīvoto vietu notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu virszemes ūdensobjektos, tika aprēķināts, ka tieši šīs aglomerācijas novada vidē lielāko daļu komunālo notekūdeņu un kopā ar lielākajām pārtikas ražotnēm rada arī lielāko daļu organiskā piesārņojuma.

Atbilstoši Vides ministrijas sagatavotajam ziņojumam, Latvijā šobrīd ir divas aglomerācijas – *Rīga un Daugavpils*, kuru komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu kopējā faktiskā slodze pārsniedz *100 000 cilvēka ekvivalentus (CE - cilvēku ekvivalenta viena vienība ir organisko vielu piesārņojuma daudzums, kas atbilst biokīmiskajam skābekļa patēriņam 60 g O₂ dienā)*. Šajās aglomerācijās Direktīvas prasības intensīvākai komunālo notekūdeņu attīrīšanai - slāpekļa un fosfora neorganisko savienojumu koncentrācijas ievērojamai samazināšanai, stājās spēkā ar 2008. gada 31.decembri.

24 aglomerācijās, kuru faktiskā slodze pārsniedz *10 000 CE* (9 no tām faktiskā slodze pārsniedz *15 000 CE* (*Liepāja, Valmiera, Jelgava, Ventspils, Rēzekne, Jūrmala, Jēkabpils, Ogre un Tukums*)), direktīvas prasības jānodrošina ne vēlāk par 2011.gada 31.decembri. Arī šajās aglomerācijās jāasniedz stingrākās prasības notekūdeņu attīrīšanai – slāpekļa un fosfora neorganisko savienojumu koncentrācijas ievērojama samazināšana notekūdeņos.

¹ COUNCIL DIRECTIVE of 21 May 1991 concerning urban waste water treatment (91/271/EEC)

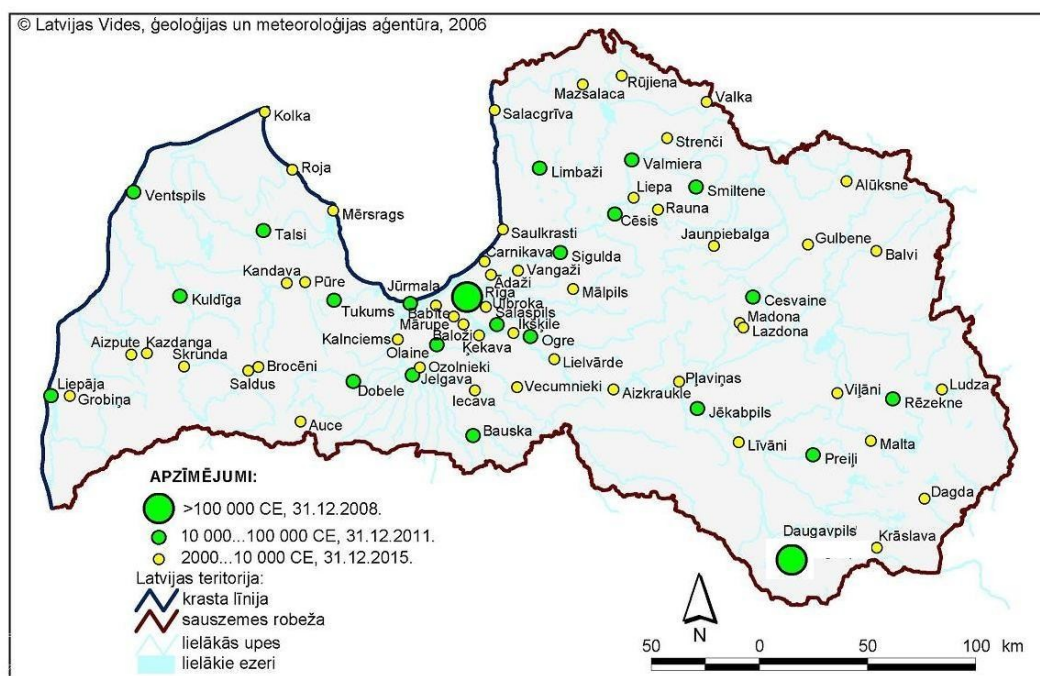
² Eitrofikācija ir augu barības vielu jeb biogēnu, galvenokārt slāpekļa un fosfora, pārmērīga uzkrāšanās ūdens vai sauszemes vidē

Mazākās aglomerācijās (2000 - 10000 CE) termiņš Direktīvas prasību ieviešanai ir 2015.gada 31.decembris. Šajās aglomerācijās jāpanāk lielākās organiskā piesārņojuma daļas bioloģiska noārdīšanās notekūdeņos.

Aglomerāciju sadalījums pa grupām un termiņiem Direktīvas prasību ieviešanai ir apkopots 1.tabulā, bet to izvietojums Latvijas teritorijā ir parādīts 1.attēlā.

1.tabula. Aglomerāciju skaits Direktīvā noteiktajās grupās un termiņi tās prasību ieviešanai.

Direktīvā noteiktās aglomerāciju grupas, CE	Agglomerāciju skaits	Datums, līdz kuram aglomerāciju grupai jānodrošina Direktīvas prasību ieviešana attiecībā uz notekūdeņu attīrīšanu
2000...10 000	60	31.12.2015.
10 000...100 000	26	31.12.2011.
>100 000	2	31.12.2008.



1.attēls. Latvijas aglomerācijas, uz kurām attiecināmas Direktīvas 91/271/EEC prasības, un termiņi prasību ieviešanai attiecībā uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu.

Direktīvas prasības attiecas ne tikai uz uzņēmumiem – komunālo pakalpojumu sniedzējiem, kuri savāc un attīra komunālos notekūdeņus, bet arī uz pārtikas ražošanas uzņēmumiem, kuriem ir savas (lokālās) notekūdeņu attīrīšanas iekārtas un kuru radītā piesārņojuma faktiskā slodze pārsniedz 4000 CE, jo pārtikas ražošanas uzņēmumu radītie notekūdeņi pēc savām sastāva ir līdzīgi komunālajiem notekūdeņiem.

Latvijas 2007.gadā iesniegtajā ziņojumā Eiropas Komisijai par Direktīvas 91/271/EEK izpildi ir sniegta informācija par sekojošiem uz 2006.gada 31.decembri

Latvijā esošiem lielākiem pārtikas ražošanas uzņēmumiem, kuriem ir lokālās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās un attīrīto notekūdeņu novadīšana vidē:

1. *AS „Preiļu siers”* (piena pārstrāde) – uzņēmumā tiek veikta notekūdeņu attīrīšana, sasniedzot otrējo attīrīšanas pakāpi un novadītos notekūdeņus var uzskatīt par normatīvi tīriem (otrējā attīrīšana - tādu tehnoloģiju izmantošana, kur galvenokārt veic bioloģisko attīrīšanu ar otrreizēju nostādināšanu vai izmanto citus procesus, kuri spēj nodrošināt no attīrīšanas iekārtām izplūstošo notekūdeņu kvalitātes atbilstību direktīvu un normatīvo aktu prasībām);
2. *AS „Ķekava” putnu fabrika* (gaļas pārstrādes uzņēmums) - uzņēmumā tiek veikta notekūdeņu attīrīšana, sasniedzot otrējo attīrīšanas pakāpi un novadītos notekūdeņus var uzskatīt par normatīvi tīriem;
3. *SIA „Aloja Starkelsen”* (kartupeļu pārstrādes uzņēmums) - uzņēmumā tiek veikta notekūdeņu attīrīšana, sasniedzot otrējo attīrīšanas pakāpi un novadītos notekūdeņus var uzskatīt par normatīvi tīriem.

Savukārt uz 2007. gada 31. decembri Latvijā lielākie pārtikas ražošanas uzņēmumi ar savām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām un attīrīto notekūdeņu novadīšanu vidē bija:

1. *AS „Ķekava” putnu fabrika* (gaļas pārstrādes uzņēmums) - uzņēmumā tiek veikta notekūdeņu attīrīšana, sasniedzot otrējo attīrīšanas pakāpi un novadītos notekūdeņus var uzskatīt par normatīvi tīriem;
2. *SIA „Rūta M”* (augļu un dārzeņu pārstrāde) - uzņēmumā tiek veikta notekūdeņu attīrīšana, sasniedzot otrējo attīrīšanas pakāpi, tomēr saskaņā ar šī uzņēmuma atskaiti „2-Ūdens” datu bāzē, novadītos notekūdeņus nevar uzskatīt par normatīvi tīriem.

2. Notekūdeņu savākšana (kanalizācijas sistēmas)

No 88 aglomerācijām, uz kurām attiecināmas Direktīvas prasības, uz Latvijas iestāšanās brīdi Eiropas Savienībā (2004. gada 1.maijs), vislielākā kanalizācijas sistēmai pieslēgto iedzīvotāju daļa bija *Olainē* (100 %), *Aizkrauklē* (99%), *Kalnciemā* (98 %), *Vangažos* (96 %), *Ulbrokā* (96 %), *Lazdonā* (94 %), *Liepā* (94%), *Mālpilī* (93 %) un *Brocēnos* (93 %). Pārējās aglomerācijās šis rādītājs ir zemāks par 90 %. Vissliktākā situācija no ziņojumā apskatītajām aglomerācijām attiecībā uz notekūdeņu savākšanu bija *Aucē* (21 %), *Saulkrastos* (22 %), *Salacgrīvā* (29 %) un *Mazsalacā* (30 %).

Kopš 2004.gada maija Latvijā tiek realizēti daudzi investīciju projekti, kuru rezultātā ir palielinājies arī iedzīvotāju skaits, kuriem ir iespējas izmantot centralizētās kanalizācijas pakalpojumus.

Tā Daugavpilī uz 2008.gada 31.decembri centralizētajām komunālo notekūdeņu savākšanas sistēmām plānotais pieslēgto iedzīvotāju skaits sasniegs 77%.

Savukārt, Rīgā centralizētajai kanalizācijas sistēmai pieslēgti aptuveni 88% pilsētas iedzīvotāju.

Apdzīvotajās vietās ar 10 000 līdz 100 000 CE centralizētajām kanalizācijas sistēmām pieslēgti vidēji ap 76% iedzīvotāju, tomēr pieslēgto iedzīvotāju skaits svārstās no 36% Salacgrīvā līdz pat 99,5% Olainē.

Savukārt, mazākās apdzīvotajās vietās (2000-10000 CE) centralizētajām kanalizācijas sistēmām pieslēgti vidēji ap 58% iedzīvotāju, tomēr pieslēgto iedzīvotāju skaits svārstās no 16% Vaiņodē līdz pat 99% Aizkrauklē.

3. Notekūdeņu attīrīšana

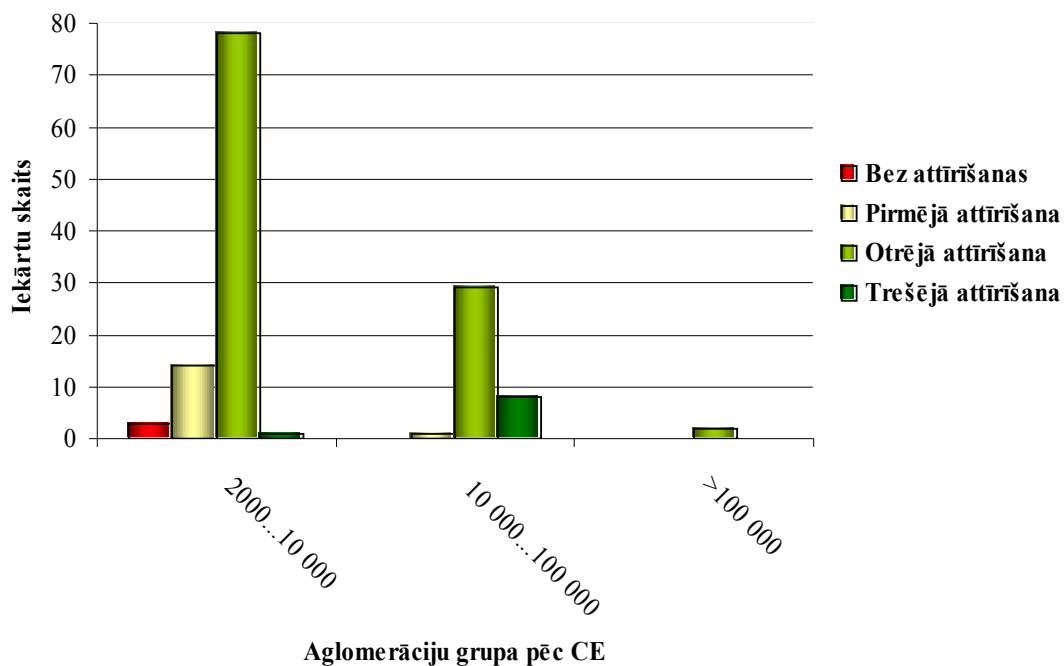
Atbilstoši Direktīvas prasībām, komunālajiem notekūdeņiem aglomerācijās, kuru radītais piesārņojums ir lielāks par 10 000 CE, ir jāpiemēro stingrākās prasības notekūdeņu attīrīšanai –attīrīšanas procesam jānodrošina galveno biogēno elementu (slāpekļis, fosfors) redukcija, respektīvi, to koncentrācijas ievērojama samazināšana notekūdeņos pirms novadīšanas virszemes ūdeņos. Mazākām aglomerācijām (2000-10000 CE) Direktīva uzliek nodrošināt otrējo attīrīšanas pakāpi³– panākt lielākās organiskā piesārņojuma daļas bioloģisko noārdīšanos.

Faktiskā situācija notekūdeņu attīrīšanas jomā uz 2006.gada un 2007.gada 31.decembri ir parādīta 2. un 3. tabulā un 2. un 3.attēlā. Attīrīšanas iekārtu skaits pārsniedz aglomerāciju skaitu, jo daudzās aglomerācijās ir vairākas komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

2.tabula. Notekūdeņu attīrīšanas efektivitātes līmenis aglomerācijās 2006.gadā.

Aglomerāciju grupa pēc CE	Bez attīrīšanas* (iekārtu skaits)	Pirmējā attīrīšana (iekārtu skaits)	Otrējā attīrīšana (iekārtu skaits)	Trešējā attīrīšana (iekārtu skaits)
2000...10 000	3	14	78	1
10 000...100 000	0	1	29	8
>100 000	0	0	2	0

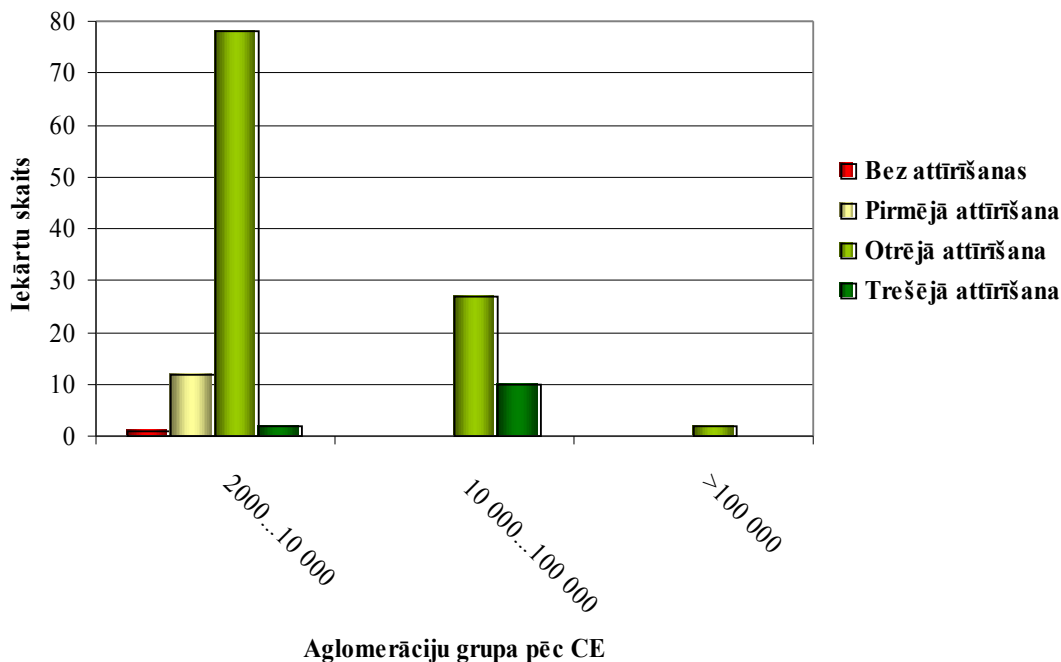
³ **Pirmējā jeb primārā attīrīšanas pakāpe** – mehāniskā attīrīšana, lai no notekūdeņiem aizvāktu dažādus peldošos piemaisījumus un ūdenī neizšķīdušo piesārņojumu. **Otrējā jeb sekundārā attīrīšanas pakāpe** – organiskā piesārņojuma bioloģiska noārdīšana, pārveidojot to neorganiskajos savienojumos. **Trešējā jeb terciārā attīrīšanas pakāpe** – neorganisko slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijas samazināšana notekūdeņos (biogēnu redukcija).



2. attēls . Notekūdeņu attīrīšanas efektivitātes līmenis aglomerācijās 2006.gadā.

3.tabula. Notekūdeņu attīrīšanas efektivitātes līmenis aglomerācijās 2007.gadā.

Aglomerāciju grupa pēc CE	Bez attīrīšanas * (iekārtu skaits)	Pirmējā attīrīšana (iekārtu skaits)	Otrējā attīrīšana (iekārtu skaits)	Trešējā attīrīšana (iekārtu skaits)
2000...10 000	1	12	78	2
10 000...100 000	0	0	27	10
>100 000	0	0	2	0



3. attēls *Notekūdeņu attīrīšanas efektivitātes līmenis aglomerācijās 2007.gadā.*

* Attīrīšanas iekārtas, kuras savā tehniskā stāvokļa dēļ nesasniedz pirmējo attīrīšanas pakāpi (suspendēto vielu koncentrācijas ievērojamu samazināšanu).

Uz 2006.gada 31. decembri pirmējā attīrīšanas pakāpe netika sasniegta komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās *Priekulē un Kandavā*. Savukārt citās attīrīšanas iekārtās, piemēram, *Limbažos*, kā arī *Ventspilī, Jēkabpilī, Aizkrauklē, Bauskā, Dobelē, Liepājā, Preiļos, Madonā* un *Tukumā* tika veikta jau biogēnu redukcija.

Uz 2007.gada 31. decembri pirmējā attīrīšanas pakāpe netika sasniegta komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās *Kandavā*. Savukārt attīrīšanas iekārtās, *Limbažos*, kā arī *Ventspils, Jēkabpils, Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Talsu, Preiļu, Liepājas,, Madonas, Talsu* un *Tukuma* aglomerācijās tika veikta jau biogēnu redukcija.

Neskatoties uz to, ka atbilstoši normatīvo aktu prasībām aglomerācijām ar 2000-10 000 CE otrējā attīrīšana jānodrošina līdz 2015. gada 31.decembrim, tieši šīs aglomerācijas ir vistuvāk Direktīvas prasību izpildei, salīdzinot ar lielajām aglomerācijām (10 000-100 000 CE un >100 000 CE), jo otrējās attīrīšanas pakāpes nodrošināšana ir tehniski vieglāk realizējama.

4. Notekūdeņu dūņas

Notekūdeņu dūņas ir cietais atlikums un mikroorganismu biomasa, kas rodas notekūdeņu bioloģiskās attīrīšanas rezultātā. Tā kā notekūdeņu dūņu masa sastāv galvenokārt no organiskas izcelsmes materiāla un tajās ir daudz biogēno elementu (slāpekļis, fosfors), šo notekūdeņu bioloģiskās attīrīšanas blakusproduktu ir iespējams

izmantot kā mēslojumu vai piedevu komposta gatavošanā. Dūņu izmantošana augsnes mēslošanai ir pieļaujama tikai pēc to apstrādes, kuras mērķis ir samazināt dūņu masas mitrumu, kā arī patogēno mikroorganismu saturu.

Notekūdeņu dūņas un to kompostu var izmantot augsnes mēslošanai lauksaimniecības zemēs, teritoriju apzaļumošanai, degradēto platību rekultivācijai, kā arī mežsaimniecībā⁴. Lai notekūdeņu dūņas būtu izmantojamas minētajām darbībām, normatīvajos aktos ir noteiktas kvalitātes prasības notekūdeņu dūņām un to kompostam, ka arī ir noteikta dūņu kvalitātes, kvantitātes un izmantošanas uzskaites kārtība.

Jāatzīmē, ka dūņu izmantošanu lauksaimniecībā ierobežo dažādas bīstamas vielas, piemēram, smagie metāli, kas notekūdeņu dūņās var uzkrāties ievērojamos daudzumos.

Notekūdeņu dūņas un to kompostu nedrīkst izmantot dārzeņu un ogu audzēšanai segtajās platībās, kartupeļu, dārzeņu un ogu audzēšanai atklātā laukā, kas ir mazāks par 0,10 ha, par virsmēslojumu un rindu mēslojumu veģetācijas periodā pārtikas un lopbarības kultūraugiem, kā arī par virsmēslojumu ganībās to izmantošanas gadā, izņemot gadījumus, ja atjauno zelmeni, augsni pārrot, un notekūdeņu dūņas un to kompostu iestrādā augsnē.

Dūņas pēc smago metālu satura nosacīti tiek sadalītas 5 klasēs - 1. klases dūņās ir ļoti maz smago metālu, bet 5. klases dūņās – ļoti daudz⁴. 1. un 2. klases dūņu izmantošana lauksaimniecībā un komposta gatavošanā iespējama bez ierobežojumiem, kamēr 5. klases dūņas pēc smago metālu satura ir pielīdzinātas bīstamajiem atkritumiem un jebkāda to izmantošana ir aizliegta. Savukārt 3. un 4. klases dūņu izmantošana iespējama ar papildus nosacījumu ievērošanu, piemēram, pastiprinātas kontroles un monitoringa izpildi.

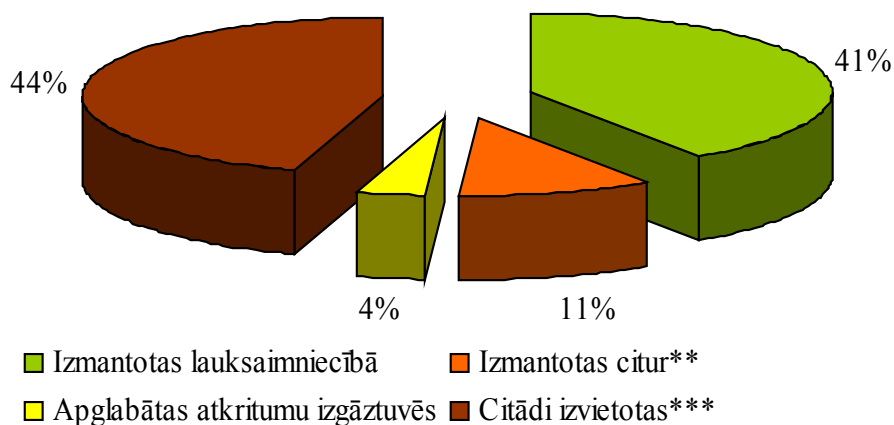
Jāuzsver, ka Latvijā, saskaņā ar statistikas datiem, lielākais īpatsvars ir 1. un 2. klases dūņām.

Informācija par notekūdeņu dūņu ģenerēšanu, izmantošanu un izvietošanu Latvijā 2006. un 2007.gadā dota 4.tabulā un 5. tabulā, kā arī 4.-7.attēlā.

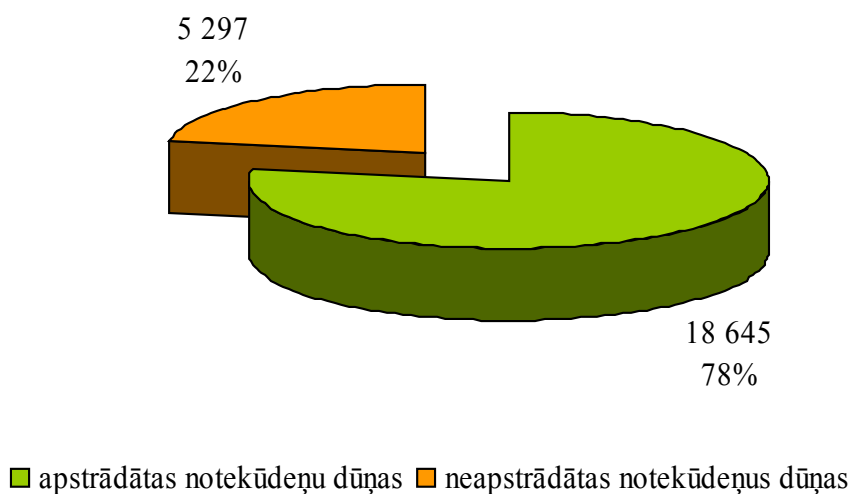
4.tabula. Notekūdeņu dūņu ģenerēšana, izmantošana un izvietošana Latvijā 2006. gadā.

Ražošana, izmantošana, izvietošana	Masa pēc sausnas, t/gadā
Pavisam saražots notekūdeņu dūņu	23 942
tai skaitā apstrādātas*	18 645
Izmantotas lauksaimniecībā	8 936
Izmantotas citur**	2 334
Apglabātas atkritumu izgāztuvēs	772
Citādi izvietotas***	10 010

⁴ Ministru kabineta 2006.gada 2.maija noteikumi Nr. 362 „Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to komposta izmantošanu, monitoringu un kontroli”



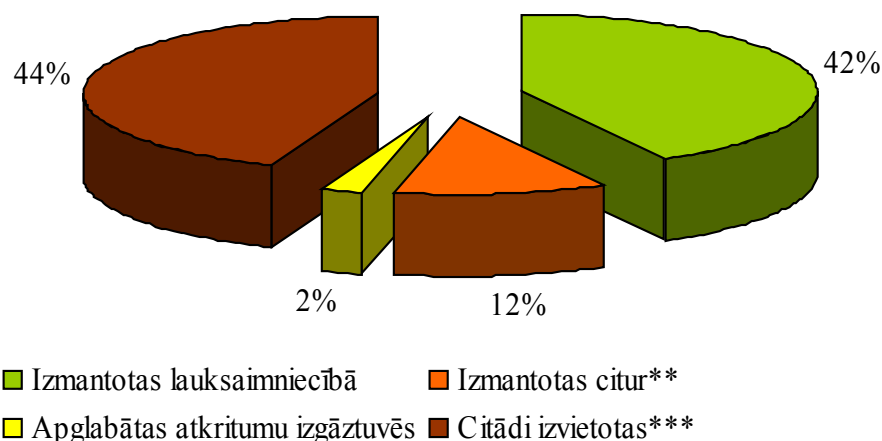
4. attēls Notekūdeņu dūņu ražošana, izmantošana un izvietošana Latvijā 2006. gadā.



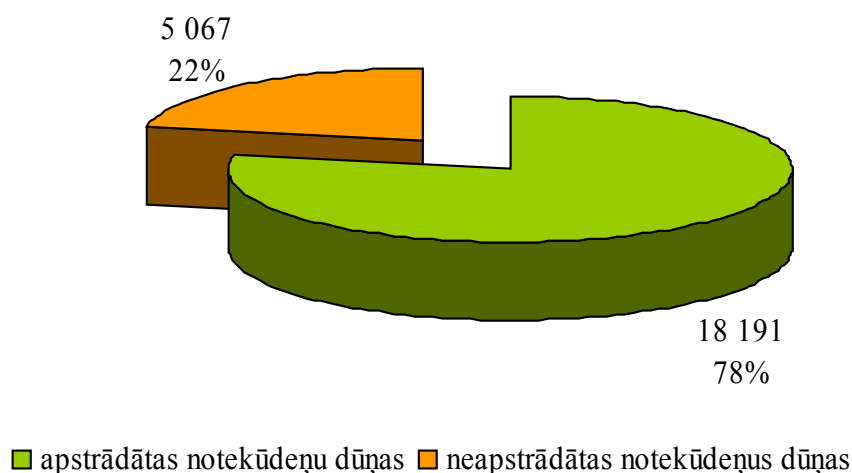
5. attēls Notekūdeņu dūņu apstrādāšana Latvijā 2006. gadā, tonnas

5.tabula. Notekūdeņu dūņu ražošana, izmantošana un izvietošana Latvijā 2007. gadā.

Ražošana, izmantošana, izvietošana	Masa pēc sausas, t/gadā
Pavisam saražots notekūdeņu dūņu	23 258
tai skaitā apstrādātas*	18 191
Izmantotas lauksaimniecībā	8 131
Izmantotas citur**	2 271
Apglabātas atkritumu izgāztuvēs	397
Citādi izvietotas***	8 586



6. attēls Notekūdeņu dūņu ražošana, izmantošana un izvietošana Latvijā 2007. gadā.



7. attēls Notekūdeņu dūņu apstrādāšana Latvijā 2007. gadā, tonnas

* Samazināts dūņu masas mitrums un patogēno mikroorganismu saturs.

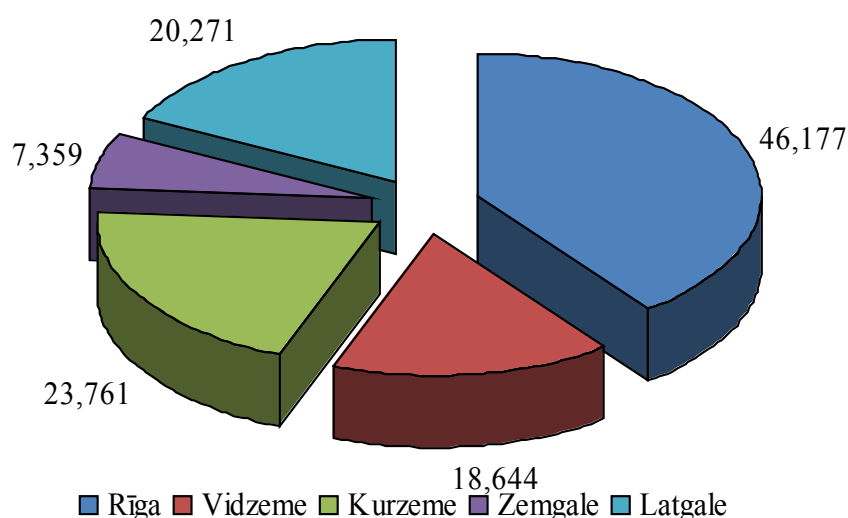
** Izmantotas komposta gatavošanai, apzaļumošanai vai degradēto teritoriju rekultivācijai.

*** Dūņu pagaidu uzglabāšana to rašanās vietā.

Lielākais notekūdeņu dūņu daudzums 2006. gadā tika saražots Rīgā (6525 t), Daugavpilī (3942 t) un Jelgavā (1174 t). Arī 2007. gadā lielākais notekūdeņu dūņu daudzums tika saražots Rīgā (6648 t), Daugavpilī (2251 t) un Jelgavā (1118 t). Neskatoties uz to, ka ievērojams notekūdeņu dūņu daudzums jau tiek izmantots lauksaimniecībā vai citur, tomēr lielākā daļa notekūdeņu dūņu šobrīd atrodas pagaidu uzglabāšanā komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu teritorijās.

5. Investīcijas

Eiropas Savienības līdzfinansēto ūdenssaimniecības infrastruktūras projektu īstenošanā 2006-2007. gadā ieguldīti 116,213 miljoni latu. Kohēzijas fonda ieguldījums sastāda 61,381 miljoni latu, Eiropas Reģionālās attīstības fonda ieguldījums – 12,99 miljoni latu, valsts budžeta dotācija – 30,063 miljoni un projektu īstenošanai līdzekļi – 14,365 miljoni latu. Lielākās investīcijas ieguldītas Rīgas plānošanas reģionā – 46,177 miljoni latu, Kurzemes – 23,761 miljoni, Vidzemes – 18,644 miljoni un Zemgales plānošanas reģionā – 7,359 miljoni latu (8.attēls).



8. attēls Ieguldītās investīcijas ūdenssaimniecības projektos plānošanas reģionos Latvijā, 2006.- 2007.gadā.

Ūdenssaimniecības infrastruktūras Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanā ieguldīti 99,966 miljoni latu, Ūdenssaimniecības infrastruktūras Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansēto projektu īstenošanā ieguldīti 15,873 miljoni latu.

Analizējot investīciju sadalījumu ūdenssaimniecības infrastruktūras projektos, aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu no 10 000 līdz 100 000 ieguldīti 70,346 miljoni latu, aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 100 000 – 21,108 miljoni latu un aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu no 2000 līdz 10 000 – 8,513 miljoni latu.

2006. - 2007. gadā ekspluatācijā tika nodotas Ventspils un Jelgavas komunālās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. 2007. gadā rekonstruēti un no jauna izbūvēti kanalizācijas tīkli Salacgrīvā, Preiļos, Cesvainē, Valkā, Siguldā, Ķegumā, Priekuļos (pievienojot sistēmu Cēsu NAI), Lielvārdē, Jūrmalā, Jelgavā, Rīgā, Daugavpilī.

2006.-2007.gadā apdzīvotajās vietās ar cilvēku ekvivalentu zem 2000 tika nodotas ekspluatācijā 35 jaunas komunālās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas un rekonstruētas 28 komunālās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kā arī rekonstruēti 27 159 m un izbūvēti 39 680 m jauni kanalizācijas tīkli.

Direktīvas prasību izpildi ievērojami ietekmēja pēdējo gadu izmaksu pieaugums būvniecības nozarē, līdz ar to Eiropas Savienības fondu finansējums nav

pietiekams, lai nodrošinātu atbilstību Direktīvas prasībām. Turpinoties cenu pieaugumam, var tikt samazināti darbu apjomi līdz šim paredzētajos projektos, kas samazinātu plānoto atbilstību Direktīvas prasībām.

Papildus līdzekļi notekūdeņu savākšanai no apdzīvotām vietām un to attīrīšanai ir pieejami no Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas dažādām aktivitātēm, kas saistītas ar novadu veidošanai paredzēto finansējumu, kā arī valsts budžeta dotācija pašvaldībām Kohēzijas fondu un ERAF projektu līdzfinansēšanai.

Tomēr pastāv iespēja, ka pieejamie līdzekļi nebūs pietiekami, lai nodrošinātu Direktīvas prasību ieviešanu normatīvajos aktos noteiktajos termiņos, tādēļ ir jāapsver iespēja par komunālo pakalpojumu tarifa celšanu pašvaldībās, lai nodrošinātu iedzīvotāju maksājumu atbilstību pakalpojuma izmaksām, kas attiecīgi ļautu ieguldīt līdzekļus arī sistēmas attīstībā, kā arī kredīta „groza” palielināšana, lai pašvaldībām ir kur saņemt aizdevumus, ja tās ir spējīgas paņemt kredītu.